

Бадікова Н.О.
аспірантка,
Інститут філології
Національного університету імені Тараса Шевченка

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ВИМОВИ БУКВОСПОЛУЧЕННЯ GN У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

У французькій мові є 1146 слів, не враховуючи власних назв, які містять буквосполучення gn. У більшості з них воно вимовляється як [ɲ], однак інколи ми можемо натрапити на вимову [gn]. При вивченні французької мови проблема полягає в тому, що немає опису чіткої диференціації вимови цього буквосполучення, а отже є чимала ймовірність неправильно його вимовити. Це дослідження спрямоване на заповнення такої прогалини, тобто виявлення точного переліку слів із буквосполучення gn із вимовою іншою, ніж передбачає основне правило – [ɲ], а також дослідження причин або тенденцій такої вимови для полегшення подальшого засвоєння цих слів.

На першому етапі наших досліджень, завдяки пошуковій програмі найбільшого електронного тлумачного словника французької мови Le Grand Robert, ми перевірили вимову 1146 слів французької мови (не враховуючи власних назв), що містять буквосполучення gn, і відібрали ті, які мають вимову іншу, ніж [ɲ]. У результаті ми побачили, що:

- 1) 148 слів мають вимову [gn];
- 2) 17 слів мають подвійну вимову [ɲ]/[gn], де [ɲ] є здебільшого пріоритетною;
- 3) 5 англійський запозичень мають вимову gn на англійський манер: biodesign [bjodizajn] n. m., design [dizajn; dezajn] n. m., designer [dizajncœr; dezajncœr] n., webdesign [webdizajn] n. m., webdesigner [webdizajncœr] n.

В ході відбору ми помітили, що існують групи слів з однаковими коренями, тому на другому етапі ми простежили однакові елементи і виділили групи слів із наступними елементами латинського та грецького походження, що вимовляються як [gn] додаючи їхнє базове значення:

1	igni- – грец. «вогонь» ¹	[ɲ]/[gn]	14 слів
2	congni- – лат. «пізнання»	[gn]	10 слів
3	gnat- – лат. «народжений»	[gn]	6 слів
4	-gnose, -gnosie, -gnostique – грец. «знання»	[gn]	55 слів
5	-gnomon- – грец. «який розрізняє, регулює»	[gn]	7 слів
6	-gnathie, -gnathe – грец. «щелепа»	[gn]	17 слів
7	prégna- – лат. «вагітна»	[gn]	4 слова
8	rugna- – лат. «битися, боротися»	[gn]	5 слів
9	stagn- – лат. «застій»	[gn]	5 слів

Крім групи слів з елементом igni-, подвійну вимову мають слова *cognitif, ive* [kɔgnitif, iv; kɔnitif, iv] adj., *gnou* [gnu], *pidue* [nju] n. m., *gnouf* [ɲuf; ɲuf] n. m., *magnat* [magna], *fam.* [maɾa] n. m., *magnet* [magnet; maɾet] n. m. (англ.), *magnicide* [magnisid; maɾisid] n.

На третьому етапі наших досліджень ми проаналізували інші винятки, шляхом визначення їхньої етимології та значення і помітили, що вимова [gn] характерна також для галузі ботаніки – вона маркує класифікаційні назви груп рослин: *éléagnacées* або *elæagnacées* [eleagnase] n. f. pl., *gnétacées* [gnetase] n. f. pl., *magnoliacées* [magnɔljase] n. f. pl.², *sphagnacées* [sfagnase] або *sphagnales* [sfagnal] n. f. pl., *zygnémales* [zignemal] n. f. pl. та окремі види рослин: *agnus-castus* [agnyskastys] n. m. *gnaphale* [gnafal] n. m., *gnète* [gnet] або *gnetum* [gnetɔm] n. f., *magnolia* [magnɔlja] n. m.³, *zygnéma* [zignema] n. m.

Ще однією групою з вимовою [gn] є латинські назви та вирази, що зберегли свою архаїчну форму у французькій мові: *agnus (dei)* [agnys(dei)] n. m. (освячений медальйон із зображенням Агнца Божого),

¹ Один варіант вимови у цій групі мають слова *ignifugation* [ɲnifygasjɔ̃] n. f., *ignifugé,ée* [ɲnifyge] p. p. adj., *ignifuger* [ɲnifyge] vt., *ignifugeage* [ɲnifyzaʒ] n. m., *ignifugeant, ante* [ɲnifyzã, ôt] adj. et n. m.

² Існує інший, менш поширений варіант вимови цього слова [maɾɔljase].

³ У цьому слові допускається ще друга, але не пріоритетна вимова [maɾɔlja]. Воно має також варіант назви із правильною вимовою – *magnolier* [maɾɔlje] n. m.

dignus est intrare [dignysɛstintrare] loc. («достойний увійти»), *magnificat* [magnifikat] n. m. invar. (пісня Пресвятої Богородиці «Величає душа моя Господа», що співається під час вечірні), *terra incognita* [tɛraɛ̃kɔgnita] n. f. («невідома земля») та грецький вираз *gnôthi se auton* [gnotiseotɔn] loc. («пізнай самого себе»).

Деякі запозичення переносять вимову [gn] із мови оригіналу, зокрема це італійське слово *carra magna* [karamagna] n. f., грецьке *gnomique* [gnɔmik] adj.

та німецькі *gneiss* [gnɛs] n. m., *gneisseux*, *euse* [gnɛsø, øz] або *gneissique* [gnɛsik] adj., похідні від прізвища німецького композитора Р. Вагнера *wagnérien*, *ienne* [vagnerjɛ̃, jɛn] adj. et n., *wagnériade* [vagnerjad] n. f., *wagnéromane* [vagneroman] n, *wagnérolâtre* [vagnerolɑtr] adj., *wagnérisme* [vagnerism] n. m.

Вимову [gn] мають також слова *egnot*¹ [ɛgno] adj. et n. m. та слова з латинськими коренями *gnome* [gnom] n. m. та його жіночий відповідник *gnomide* [gnɔmid] n. f., *magnum* [magnɔm] n. m., *urolognie* [yrolagni] n. f.

Отже, 13% слів із буквосполученням gn у французькій мові мають вимову [gn], 0,5% – [ajn] (у комбінації -ign), 1,5% мають подвійну вимову, а решта 85% слів – правильну вимову [ɲ]. Знання дюжини елементів грецького і латинського походження, що мають вимову [gn], та нечисленних винятків допоможуть уникнути помилок при читанні слів із буквосполученням gn у французькій мові та успішно їх засвоїти.

Список використаних джерел:

1. Програма АBBYY Lingvo x 3, 2016.
2. Програма Le Grand Robert électronique, 2017.

¹ Старий варіант слова *huguenot* (гугенот), pejоративна назва протестанта-кальвініста.